

N.E.G.

Emne nr. 2.

Informant: Petter Aronsen, f. 1878, Botn.

TRANSPORT AV HØY.

1. Høyet bæres i hus i hele fjorden unntatt i Botn, der en har langstrakte, slette teiger og bruker trillebør. Før trillebøra kom (ca. 1900), bar en der også, eller kjørte med hest og elede, men det siste var ikke regelen. Etter ca. 1930 har det ikke vært hest i fjorden, p.g.a. oppdelinga av brukene. Alle brukene er omtrent like små.
Fram til siste krig slo mange i utmarka (lislåtta). På enkelte gårder (Kaldfarnes) ble nesten alt foret i Petters ungdom slått i liene. Etter utskiftinga i 1887 ble heimejorda etterhvert oppdyrka, slik at lislåtta ble mindre nødvendig. (Kaldfarnes). Ellers var det ofte slik at de som hadde minst jord, utnyttet graset i liene lengste.
2. Sidenn trillebøra og hesjene kom (ca. 1900) har en brukt å trille rågraset fram til hesja, d.v.s. det som lå så langt unna at det ikke lønte seg å kaste eller bære det med greipa. Før var rågrastransporten mer innviklet. Det vanlige var å stappe det i nøter (utt.: nøtter) og rulle det ned. Dette gjelder altså lislåtta. Nøtene var bundet av 10 kilos hampe-snøre. de hadde ikke fasong som en pose, men var bundet som et slett, kvadratisk stykke (knappt 2 x 2 m.), som graset ble lagt på før hjørnene og kantene ble snørt sammen.
En kunne også sloge graset. Det ble da gjort fast i 3-4 unge bjørker som en dro etter seg nedetter lia. En kunne lesse på et par rågras-bører. (Ei børe skulle være 40 kg., men var ofte mindre).
Kjepebandet bruktes mest til tørrhøy på slett mark. Det var laget av to små bjørker som var knyttet sammen med kvistene i toppendene. Den eine skulle ha sule, d.v.s. være delt i to like tjukke greiner, den andre skulle være som en rett stokk.

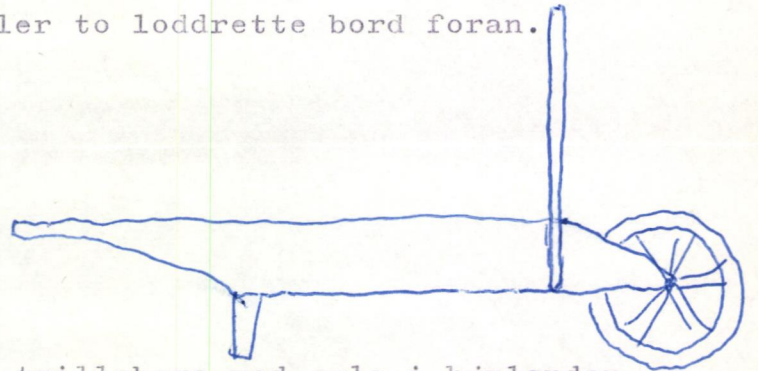
Når høyet var lagt på, ble stokken tredd gjennom sula, og så bar en ~~høyet~~ børa på den måten at en hadde stokken på aksla.

Dette siste er usikkert.

Børebåndet som har vært i bruk i 50-60 år, er et vanlig

hampesnøre med ei sula i eine enden. Noen bruker et tynnere snøre, fester sula på midten og legger det dobbelt. Når børa skal gjøres åt, står det en mann på hver si side av børa og drar i hver sin part av det doble børebandet. Det er en kunst å løfte på seg og bære ei 40 kgs, høybør. Bæreren tar tak i sula og ruller børa over slik at taket blir nede ved bakken. Han står vendt mot børa. Hjelperen står på andre sida av den. Sammen løfter de børa så høgt opp at bæreren får snudd seg helt rundt under børa og får taket over hodet. Børa skal kvile på hodet og nakken, og bæreren skal være helt rett i ryggen. Feriegjester, svigersønner og andre outsiders som skal hjelpe til å bære høy merker seg fort ut, de får børa ned på ryggen, blir gående helt krokert og mister kanskje børa. Denne vanskelige teknikken læres tidlig, fra de er 10-11 år bærer guttene høy. I begynnelsen må de bære halvborer (20 kg).

De som bruker trillebør til høytransporten (Botn-folket), utstyrrer denne med ett eller to loddrette bord foran.

De legger børebandet ut i trillebøra med sula i hjulenden, legger på tre hesjegolv og gjør åt på vanlig måte. Det er best å trille børa etter seg, p.g.a. at "trillarveien" ofte er uslett. Det er kanskje signifikant at flere og flere etter hvert går over til å trille høyet fordi de da ikke trenger til å løfte på seg børa. (Mindre familier, mer neolokalitet, tendens til at høya er mannfolkarbeid etc.)

3. Alt høy ble bragt heim om sommeren, unntatt Kaldfarnes-karenes li-høy. På La-sletta under liene sto det 4 høy-skjåer eller utlør, en for hver oppsitter. Der ble høyet lagret til om vinteren, da det ble kjørt heim på slede.
4. Høytransport med hest i selve høyonna har aldri spilt noen særlig rolle. Det var bare en kort periode at de hadde hjulredskap før hestene ble solgt p.g.a. utparselleringa. Martin Hansen, Kaldfarnes, forteller også at det ikke gikk an å bruke vogner på Kaldfarnes, Det var så mye stein og tuer at vognene gikk sund med det samme. En kunne bare kjøre med

slede. En brukte den vanlige vedsleden, som hadde breie meier, uten skoning. En brukte ikke grind på denne sleden, men et tau de kalte gjøreband.

5. Hver mann slo mest aleine, men det hendte at brødre som ikke hadde delt bruket seg imellom, slo ilag. De delte da børenes etterpå, og kontrollerte med et tau at de var like store. (Johan Pedersen og Petter Pedersen, Kaldfarnes).
6. Se 3.